

УДК 316.722

Вікторія Анатоліївна ПЕРЦЕВА,

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри українознавства факультету № 2

Харківського національного університету внутрішніх справ;

Олексій Сергійович ОСТАПЕНКО,

курсант 2 курсу факультету № 2

Харківського національного університету внутрішніх справ

СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНИЙ ПРОСТІР НАРОДНОЇ КУЛЬТУРИ

У сучасних умовах трансформації традиційних суспільних відносин зростає значення народної культури. Народна культура – узагальнене поняття, що не має чітких меж і містить культурні прошарки різних епох: від глибокої давнини й дотепер.

Найважливішою ознакою народної культури є її здатність виконувати функцію самоідентифікатора суспільства загалом і кожного окремого його представника, розрізняти «своїх» і «чужих». Адже формування й функціонування феномену народної культури насамперед пов'язане з усвідомленням приналежності до певного народу. Самоідентифікація з народом, народними традиціями в стереотипах моральної поведінки, буденних уявленнях, виборі культурних еталонів і соціальних норм, орієнтація на певні форми дозвілля, аматорської художньо-мистецької практики – це все прояви народної культури.

Ще однією особливістю народної культури є її позапрофесійний статус у сфері багатогарової культури, неспеціалізований характер культурної діяльності, що не має високого рівня майстерності, уміння й знання, а базується на традиціях.

Наступною характерною ознакою народної культури є традиційність, що розуміється як її ціннісно-нормативний зміст і соціальні механізми його відтворення, спадковість у безпосередньому спілкуванні: від особи до особи, від майстра до учня, від покоління до покоління, уникаючи суворих інституціонально-організаційних форм. Науковці визначили детермінуючу роль народної культури у формуванні моделей етнічної поведінки, що засвоюються людиною в процесі дорослішання й усвідомлення своєї культурної ролі, в процесі еволюції, у вихованні й соціалізації особи, у формуванні специфічного світогляду.

Простір народної культури створюють мова, національні традиції, цінності, релігія, життєвий досвід, мистецтво. Особлива роль національної культури полягає в її здатності формувати нашу історичну свідомість, виховувати почуття патріотизму. Це стає особливо актуальним в умовах сучасної поліетнічності й полікультурності.

Основним ідентифікаційним ресурсом народної культури є базові цінності, що виявляють і маркують історичну й культурну своєрідність народу. Фундаментом для формування системи етнічних цінностей є історичний соціальний досвід колективної життєдіяльності певного народу. Через ті або інші обставини історичної долі народу деякі з цих ціннісних орієнтацій згодом набувають особливої значущості як характерні риси національного менталітету й культурної ідентифікації. Найчастіше до них зараховують певні риси національної вдачі, традиційні форми життєзабезпечення, побутові звичаї й особливості національного етикету, особливості релігійності, елементи буденного світогляду, національну міфологію, риси народної художньої культури тощо. З часом, на наступних етапах культурного розвитку вони зазвичай поповнюються культурними формами, що склались у сфері специфічних сегментів культури: політичного, економічного, просвітницького, правового, військового, релігійного, художнього тощо. Це насамперед традиції й символи національної державності, влади й соціального устрою, конфесійні, художньо-стилістичні й національні ідентифікаційні ознаки. На цьому історичному етапі культурні цінності певного народу, особливо ті, що належать до сфери

спеціальних її форм, поступово втрачають свою формальну специфічність. Це найбільш помітно виявляється серед тих культурних цінностей, що формуються на індустріальному або постіндустріальному етапах розвитку народу.

Отже, народні культурні цінності поступово втрачають значення реальних й актуальних ознак національної культури. Вони трансформуються насамперед у певні символічні маркери культурної ідентифікації народу, міфологеми, які зазвичай використовуються в художній літературі, мистецтві й публіцистиці, формуючи простір народної культури.

Одержано 01.10.2021

УДК 332.2.021.8.001.25(477)

Наталія Сергіївна ПІСТРЕНКО,

*викладач кафедри фундаментальних та юридичних дисциплін факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ;*

Маргарита Ігорівна ДЕГТЯРЬОВА,

*студентка 2 курсу факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ*

РОЗВИТОК ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

У пункті 5 статті 5 Закону України «Про освіту» зазначається, що «держава створює умови для здобуття громадянської освіти, спрямованої на формування компетентностей, пов'язаних з реалізацією особою своїх прав і обов'язків як члена суспільства, усвідомленням цінностей громадянського (вільного демократичного) суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина». У статті 12 зазначається, що складовою мети освіти також є і громадська активність, а ключові компетентності включають «громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей» [1]. Підвищення рівня громадянської освіти населення є одним із пріоритетів Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства на 2016–2020 роки.

З метою реалізації Стратегії Міністерства освіти і науки України (МОНУ) планувало в 2017 р. узагальнити досвід, розробити нову Концепцію розвитку громадянської освіти в Україні та план заходів щодо її реалізації. Станом на 24 травня 2018 р. МОНУ направило проект відповідної Концепції на погодження до інших міністерств. На виконання урядового плану заходів щодо зміцнення національної єдності, консолідації українського суспільства у 2018 р. передбачено розроблення Стратегії розвитку громадянської освіти на період до 2022 року та плану заходів щодо її реалізації. Іншим документом – Національною стратегією з прав людини – передбачено підвищення рівня обізнаності громадян щодо прав людини, на виконання якої Міністерство освіти і науки України також має розробити план заходів щодо її реалізації [2].

Міністерству освіти і науки ще належить синхронізувати вироблення вищезазначених планів заходів з розвитку громадянської освіти, але наразі це тільки частково забезпечено. Тим не менш, після затвердження План заходів щодо реалізації Стратегії розвитку громадянської освіти на період до 2022 року має стати першим міжвідомчим документом у сфері громадянської освіти. На відміну від національно-патріотичного виховання, громадянська освіта досі не відображена у складі видатків Державного бюджету України. Передбачається, що реалізація основних положень Концепції розвитку громадянської освіти буде здійснюватися в рамках існуючого фінансування Міністерства освіти і науки України шляхом внесення змін до освітніх і навчальних програм, а розрахунки щодо додаткових коштів для розвитку громадянської освіти в Україні будуть подані МОНУ пізніше [3].